



ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

‘ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਥ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਸੰਕਟ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਬੇਬਾਕ ਆਵਾਜ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਖਿੰਨਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਹੜਾ-ਭਾ, ਗਰੇਵਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੌਮੀ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਹਿੱਕ ਤਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ; ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪੜਕ ਕਿਰਦਾਰ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਭਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾਰੇ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਘੋਲਣ ਦੀਆਂ ਨਾਪਾਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜੀ ਬਾਹੀਕੀ ਨਾਲ ਨਿਖੇੜਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਖੋਜ-ਭਰਪੂਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ‘ਸਾਡੇ ਲੋਕ’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੁ-ਬ-ਹੂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਡਬਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।’ — ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਪੰਜਾਬ ਜਾਤਪਾਤ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਹਲੂਵਾਲੀਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਤੀ-ਅਧਾਰਤ ਲਾਮਕੋਦੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ‘ਜਾਤ ਦਾ ਪੱਤਾ’ ਖੋਡਣਾ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ, ਬਿਹਾਰ ਜਾਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਤੇਜ਼ਾਬ ਨੂੰ ਚੁਟੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਰਤ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮੂਹਿਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਵੱਜੀ ਸੋਢਾ ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੱਕ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਵੰਡ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਾਕਾਮ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਜਾਤੀ-ਅਧਾਰਤ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਕੁੰਘੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਨ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵੱਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਸ ਦੇਕੜਾ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ਨ ਦੀ ਕ੍ਰੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ



ਫਟਕਾਉਂਦੀ ਹੈ: ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਖਰੀਦ, ਕੇਰੁਸ਼ਾਹੀ, ਨਸ਼ੇ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਕਟ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਵੋਟਰ ਹੱਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪਛਾਣ-ਅਧਾਰਤ ਸੰਕੇਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨੀਤੀਗਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰਣਨੀਤਕ ਖਤਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਆਸੀ ਨਿਰਾਦਰ ਅਤੇ

ਸਮਾਜਿਕ ਦਿਸ਼ਨੀਅਤਿਗ (ਜੋਸ਼-ਰੋਡ) ਨੂੰ ਫੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਵੰਡਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਕਸਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਰੋਧ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦੇਕੜਾ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਇੱਕਮੁੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਾਕਤ ਇਸ ਦੀ ਵਿਚਿੰਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ

ਬੰਟ ਬੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਵਿੱਚ। ਦੇਕੜਾ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਮਹਿਅਦਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵੰਡ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ‘ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ, ਸਹਿਕਾਰੀ

ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਬਹਾਨਾ ਕਰਨਾ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸਮਾਜਿਕ ਭਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਜੋਂ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ: ਸਾਰਥਕ ਰਾਬਤਾ, ਨਾ ਕਿ ਵੰਡ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਾਢਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ, ਵੰਡਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।